

หลักความเชื่อ ๑๐

หลักนี้มีที่มาในกาลามสูตร และสูตรอื่นๆ ที่ตรัสไว้สำหรับให้ทุกคน มีความเชื่อในเหตุผลของตนเอง ในเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นว่า สิ่งที่มีผู้นำมากกล่าวหรือสั่งสอนนั้น ตนควรจะเชื่อถือเพียงไรหรือไม่ มีผู้ไปทูลถามว่า เขาได้รับความลำบากใจ ในการที่สมณะพราหมณ์ พวกหนึ่งก็สอนไปอย่างหนึ่ง สมณะพราหมณ์พวกอื่นก็สอนไปอย่างอื่น ทหลายพวกหลายอย่างด้วยกัน จนไม่รู้ว่าจะเชื่อใครดี ในที่สุดพระองค์ ตรัสหลักสำหรับ ทำความเชื่อแก่คนพวกนั้น มีใจความว่า

๑. มา อนุสสาเวน ออย่าเชื่อโดยฟังตามกันมา
๒. มา ปรมปราย ออย่าเชื่อโดยเหตุลัทธิว่าตามสืบๆ กันมา
๓. มา อิติ กิราย ออย่าเชื่อโดยตื่นข่าว
๔. มา ปิฎกสัมปะทานน ออย่าเชื่อโดยอ้างปิฎก
๕. มา ตกุกเหตุ ออย่าเชื่อโดยนึกเตาเอาเอง
๖. มา นยเหตุ ออย่าเชื่อโดยคาดคะเน
๗. มา อากการปริวิตุกเกน ออย่าเชื่อโดยการตรึกตรองตามอาการ
๘. มา ทิฎฐินิซุฆานกขณกขณุตติยา ออย่าเชื่อโดยเห็นว่าถูกต้องตามลัทธิของตน
๙. มา ภพพรูปตาย ออย่าเชื่อโดยเห็นว่า ผู้พูดควรเชื่อได้
๑๐. มา สัมโม โน ครุ ออย่าเชื่อโดยถือว่า สมณะนี้เป็นครูของเรา

แต่ให้เชื่อการพิจารณาของตนเองว่า คำสอนเหล่านั้น เมื่อประพฤติ กระทำตามไปแล้ว จะมีผลเกิดขึ้นอย่างไร ถ้ามีผลเกิดขึ้นเป็นการทำตนเองและผู้อื่นให้เป็นทุกข์ เตือดร้อน ก็เป็นคำสอนที่ไม่ควรปฏิบัติตาม ถ้าไม่เป็นไปเพื่อทำตนเอง และผู้อื่นให้เตือดร้อน แต่เป็นไปเพื่อความ สุข ความเจริญ ย่อมเป็นคำสอนที่ควรทำตาม ตัวอย่างเช่น เมื่อมีการพูดถึง ราคะ โทสะ โมหะ ว่าเป็นสิ่งควรละหรือไม่ ผู้ฟังจะต้องพิจารณาให้เห็นชัดด้วยตนเองว่า ราคะ โทสะ โมหะ เป็นสิ่งที่นำมา ซึ่งความทุกข์หรือความสุข ให้เห็นชัดแก่ใจของตนเสียก่อน เมื่อเห็นว่า ราคะ โทสะ โมหะ เป็นของร้อน จึงละเสียตามคำสอนถ้ายังพิจารณา ไม่เห็นแม้แต่เล็กน้อยก็เป็นสิ่งที่ให้ รอไว้ก่อนยังไม่ปฏิบัติตาม จนกว่าจะได้พิจารณาเห็นแล้วจึงปฏิบัติตาม โดยสัดส่วนของการพิจารณาเห็นไม่ยอมเชื่อ และปฏิบัติตาม ลัทธิว่า โดยเหตุ ๑๐ อย่าง ดังกล่าวแล้วข้างต้น

หลักนี้ เป็นการแสดงถึงความที่พระพุทธศาสนา ให้ความสำคัญเป็นอิสระ ในความเชื่อ อย่างถึงที่สุด ฟังรู้ไว้ในฐานะ เป็นอุปกณ์แห่งการควบคุม ความเชื่อของตน ให้เป็นไปในทาง ที่จะปฏิบัติ ให้เป็นผลสำเร็จได้จริง

คำว่า ฟังตามกันมา หมายถึง สิ่งที่บอกเล่า ต่อๆ กันมาตาม ธรรมเนียม เป็นต้น

คำว่า ทำตามสืบๆ กันมา หมายถึง การทำตามสืบๆ กันมา โดยไม่ต้องคำนึงถึงเหตุผล แต่ถือเอาการทำสืบๆ กันมานั่นเอง เป็นเหตุผล ลักษณะเช่นนี้เรียกกันว่า เกรส้องบาตร

คำว่า ตื่นข่าว หมายถึง สิ่งนำอัศจรรย์ ที่กำลังลือกระฉ่อน กันอยู่ในขณะนั้น

คำว่า อ้างปิฎก หมายถึง มีหลักฐานที่อ้างอิงในตำรับตำรา หรือแม้แต่ในพระไตรปิฎก

คำว่า นึกเตาเอาเอง คำว่า คาดคะเนเอาเอง และคำว่า ตรึกตรองตามอาการ ทั้งสามนี้คล้ายกันมาก หากแต่ว่า นึกเตา มากกว่ากันตามลำดับ คำว่า เตา หมายถึง การใช้เหตุผลชั่วแล่น ชั่วขณะ ตามวิสัยของ คนธรรมดาทั่วไป คำว่า คาดคะเน ก็มีลักษณะอย่างนั้น หากแต่ว่ามีการเทียบเคียงโดยนัยต่างๆ ที่รัดกุมกว่า ซึ่งเป็นวิสัยของผู้มีปัญญา คำว่า ตรึกตามอาการ คือการใช้เหตุผล หรือใช้สิ่งแวดล้อมเป็นเหตุผล ตามที่มีปรากฏอยู่เฉพาะหน้าในที่นั้นๆ ซึ่งรัดกุมยิ่งไปกว่าการคาดคะเน

คำว่า ต้องตามลัทธิของตน หมายความว่า เข้ากันได้กับ ความคิดเห็น ของตน หรือ เข้ากับลัทธิ ที่ตนถืออยู่แล้วแต่ก่อน

คำว่า ผู้พูดควรเชื่อได้ หมายความว่า ผู้พูดเป็นผู้ที่ใครๆ พากันเชื่อถือ เพราะเป็นบัณฑิต นักปราชญ์ เป็นคนเฒ่าคนแก่ เป็นคนเคยไปในที่นั้นๆ มาแล้ว เป็นต้น

คำว่า ถือว่าสมณะนี้เป็นครูของเรา หมายความว่า ครูบาอาจารย์โดยตรง